

INFOBULLETIN

Nadačního fondu obětem holocaustu

PROSINEC 2012

Milí čtenáři...

Přeji vám za celý Nadační fond obětem holocaustu vše dobré do nového občanského roku.

Děkuji všem dárcům a účastníkům benefičního koncertu za naši podporu. Výtěžek koncertu ve výši 23 537 Kč bude darován projektu Důstojného stáří pro přeživší holocaust, který zajišťuje Agentura JAS brněnské židovské obce.

InfoBulletin vám přináší ohlédnutí za některými námi podpořenými projekty v letošním roce, pokračování pátrání Judity Matyášové po osudech židovské mládeže, která se zachránila díky včasnému odjezdu z Československa do Dánska a doporučení nově vydaných knih – Deníku Helgy Hoškové a českého překladu Praktického judaismu rav Jisra'ela Me'ira Laua.

Příjemné čtení!

Marta Malá, ředitelka

Foto na obálce:

dr. Arnošt Cantor, fotoarchiv Věry Pešínové

InfoBulletin vydává Nadační fond obětem holocaustu jako informační periodikum určené partnerským organizacím a žadatelům o nadační příspěvek | Adresa kanceláře: Legerova 22/1854, 120 00 Praha 2 | Telefon: 224 261 615, 224 261 573, fax: 224 262 563 | E-mail: info@fondholocaust.cz | Internet: www.fondholocaust.cz | Bulletin zapsán do evidence periodického tisku Ministerstva kultury ČR pod ev. číslem MK ČR E 16905 | Kontakty: Marta Malá, ředitelka: mala@fondholocaust.cz, 224 261 615 • Andrea Fictumová, koordinátorka programů Péče, Připomínka, Budoucnost: fictumova@fondholocaust.cz, 224 261 573 • Michaela Vintrová, finanční manažerka: vintrova@fondholocaust.cz, 224 261 573 • Tereza Váňová, odborná pracovnice: vanova.tereza@gmail.com.

Z obsahu čísla

Z NAŠÍ ČINNOSTI

Kavárna tří generací v Mamacoffee	3
Seminář Standardy sociálních služeb	3
Podpořené projekty pro rok 2013	3
Benefiční večer	4
Seminář „Židovský prostor“	5

PROGRAMY NFOH

Jaký byl rok 2012 v našich programech?	6
--	---

PROGRAM PÉČE

Ohlédnutí za vzděláváním sociálních a zdravotních pracovníků ze židovských obcí.....	8
--	---

PROGRAM PŘIPOMÍNKA

Odhalení pamětní desky v Táboře.....	9
Stolperstein na památku mého dědečka.....	10

PROGRAM BUDOUCNOST

Židovské festivaly	13
--------------------------	----

PROGRAM OBNOVA

Symbolika židovských náhrobků: Svitek Tóry – Sefer Tora	14
--	----

KNIŽNÍ NABÍDKA

Rav Jisrael Meir Lau: Praktický judaismus ...	15
Deník Helgy Hoškové.....	15

SERIÁL

Sofina volba po česku 3: Příběhy našich rodin stále pokračují	16
--	----

Kavárna tří generací

KAVÁRNA TŘÍ GENERACÍ V MAMACOFFEE

Ve středu 24. října jsme uspořádali pátou Kavárnu tří generací. V tomto pořadu se scházejí v diskusním panelu tři osobnosti – představitelé tří generací po šoa – a diskutují o tom, jak rodinná historie holocaustu v jejich rodině ovlivnila jejich pozdější profesní a soukromý život. Kavárnu jsme tentokrát uspořádali ve spolupráci s Českou unií židovské mládeže v kavárně Mamacoffee ve Vodičkově ulici a hosty panelu byli spisovatel Ivan Klíma, ředitelka domova sociální péče Eva Kalhousová a šéf ochranky Židovské obce v Praze Vrátá Freund. Kavárnu moderovala Irena Kalhousová.

SEMINÁŘ STANDARDSY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

V první polovině listopadu jsme uspořádali poslední seminář pro sociální a zdravotní pracovníky v tomto roce. Účastníci měli možnost se velmi podrobně seznámit se Standardem sociálních služeb č. 1. Seminář si připravil odborník Miroslav Prchal ze sdružení pro pomoc a rozvoj Girasole z Hustopečí nedaleko Brna. Na tento seminář navážeme v roce 2013 dalším celodenním setkáním.

PODPOŘENÉ PROJEKTY PRO ROK 2013

Letos správní rada Nadačního fondu obětem holocaustu rozhodovala o udělení grantů

Seminář Standardy sociálních služeb

projektům realizovaným v roce 2013 již v polovině listopadu. K zářijové uzávěrce jsme obdrželi celkem 126 žádostí s požadavkem přes 21 milionů Kč. Nakonec byly uděleny granty v celkové výši 13 237 500 Kč.

V programu Péče jsme rozdělili mezi šestnáct projektů 4,5 mil. Kč, v programu Připomínka jsme podpořili dvaatřicet projektů celkovou částkou 1 mil. Kč, v programu Obnova bylo úspěšných dvacet projektů, mezi které bylo rozděleno 7 mil. Kč, v programu Budoucnost se těší naší podpoře 500 tis. Kč celkem třicet pět projektů a v podprogramu Naše Budoucnost získalo deset projektů podporu částkou 237 500 Kč.

Seznam podpořených projektů najdete na našich stránkách www.fondholocaust.cz.

BENEFIČNÍ VEČER

Ve čtvrtek 22. listopadu se konal již sedmý benefiční večer. Náš fond pořádá benefiči každoročně již od roku 2007. Koncert je tradičně místem příjemného setkání fondu s jeho přáteli a příznivci, z nichž mnozí jsou představiteli a pracovníky organizací, které ve svých grantových programech podporujeme. Účelem benefičního večera je seznámit jeho návštěvníky s prací fondu a s jeho zajímavými aktivitami a zároveň upozornit na zajímavé projekty, které se uskutečnily s naší finanční podporou. Tento večer byl ale především benefičí – prostředky získané ze vstupného, příspěvků do tomboly a z darů jsou přímou podporou projektů, které spravujeme ve svých

programech Péče, Připomínka, Obnova a Budoucnost.

Večerem provázela Ester Janečková. Ta na pódiu nejprve uvítala předsedu správní rady Michala Borgese, který přednesl krátkou řeč, a potom jsme představili naši činnost. Pak již pódium patřilo hudbě. Na koncertě vystoupili Dominika Weiss Hošková a Jiří Hošek se směsí židovských písní v úpravě později jmenovaného. Po něm divákům zahrál Petra Erneyi Quartet, který představil divákům sérii jazzových songů.

V letošním roce se nám podařilo na koncertě vybrat 23 537 Kč. Děkujeme všem divákům a dárcům. Naše díky patří také našim partnerům – firmě Conseq, stavební firmě Hlaváček, Českému vinařství Chrámece, Židovskému muzeu v Praze, Mamacoffee, Městu Loštice, firmě Rudolf Jelínek, o. s. Respekt a tolerance, AST Kosher Food, Židovské obci v Praze, Sdružení pro úštěckou synagogu a hřbitov, Židovské obci Olomouc, firmě Žešovická pálenice

a všem našim dobrovolníkům. Těšíme se na setkání příští rok!

SEMINÁŘ „ŽIDOVSKÝ PROSTOR“

V úterý 4. prosince jsme s podporou Nadace židovské obce v Praze uspořádali další ze seriálu seminářů pro pracovníky židovských a přidružených organizací. Tématem byl „židovský prostor“.

Seminář úvodním slovem tradičně zahájil vrchní zemský rabín Karol Efraim Sidon. V první přednášce představil ing. arch. Jaroslav Klenovský nejvýznamnější synagogální památky Čech a Moravy. V druhém příspěvku nabídl Dani Ziss posluchačům zajímavý vhled do pojetí prostoru v judaismu a hovořil o zajímavých synagogách v nejrůznějších koutech světa. Na závěr si návštěvníci semináře vyslechli zamýšlení rabína Štěpána Klimenta o různém pojetí „svatosti“ prostoru a o vztahu Boha, člověka a místa v židovské tradici.

Seminář „Židovský prostor“

Jaký byl rok 2012 v našich programech?

V letošním roce byla realizována s naší podporou celá řada zajímavých projektů, a to v našich čtyřech stálých programech, ale také ještě několik projektů z mimořádného grantového kola v programu Budoucnost, které bylo vyhlášeno na jaře roku 2011 a bylo financováno z daru Židovské obce v Praze. Naší prioritou ve všech programech byla podpora židovských obcí a organizací za účelem rozvoje židovské komunity v České republice.

V programu Připomínka jsme s potěšením podpořili Židovskou obec Olomouc, která uspořádala výstavu fotografií Jindřicha Buxbauma, otevřenou u příležitosti 70. výročí transportů z Olomouce do Terezína. Výstava byla prezentována v budově Základní školy v Hálkově ulici v Olomouci. Součástí výstavy bylo také odpolední divadlo s inscenací Šoa – dva neobyčejné osudy uprostřed nacistického pekla. In-

scenace byla sestavena na základě autentických výpovědí pamětníků a vypráví příběh dvou lidí, Hany Pravdové a Miloše Dobrého, jejichž životní cesty Terezínem a Osvětimi jsou velmi podobné, ale nikdy se nestřetly.

V Péči jsme podpořili pilotní projekt Tereziánské iniciativy, který byl zacílen na naléhavou pomoc potřebným z řad druhé generace po holocaustu. Podpořili jsme pět žadatelů celkovou

Hakoach na veletrhu Židé sobě

částkou 50 tisíc Kč. Jsme rádi, že jsme mohli pomoci v jejich nelehké životní situaci.

Federace židovských obcí v ČR a židovské obce pokračovaly v postupné rekonstrukci a údržbě svých památek. Zajímavým projektem je obnova židovského hřbitova v Hřivčicích, kterou zajišťuje pro vlastníka památky, teplíčkou židovskou obec, Náboženská obec Církve československé husitské v Peruci. Více o projektu na <http://www.zidovsky-hrbitov-hrivcice.howto.cz/>.

Dalším významným projektem, který byl podpořen v programu Budoucnost, je komunitní centrum Gešer při Židovské obci v Praze. V Gešeru se setkávají různé generace v rámci židovské komunity, učí se židovské tradici, hebrejsky, navazují nové kontakty, tráví spolu volný čas. Je zde vybavená herna pro děti, je zde provozována seniory kavárna Miriam a kavárna Gešer, schází se zde šachový kroužek, klub pro ženy.

V mimořádném grantovém kole získala v roce 2012 podporu také Česká unie židovské mládeže, která připravila první ročník jednodenní-

ho veletrhu židovských organizací „Židé sobě“. Veletrh se konal 13. května v prostorách Lauderových škol při Židovské obci v Praze. Účastníci se organizace měly možnost prezentovat své aktivity, potkat nové lidi a navázat nové kontakty. Celý den se přes chladné počasí nesl v duchu dobré nálady. Účastníci mohli vybírat z doplnkových kulturních programů a k dispozici bylo také košer občerstvení.

■ af, mm

O. s. Stolpersteine CZ
na veletrhu Židé sobě

Ohlédnutí za vzděláváním sociálních a zdravotních pracovníků ze židovských obcí

Během dvouletého období se nám podařilo připravit celkem osm odborných seminářů pro sociální a zdravotní pracovníky z židovských obcí v ČR. Začátkem roku 2011 jsme navázali na semináře, které do té doby s naší podporou realizovala Federace židovských obcí v ČR. Zajímavých témat bylo vskutku mnoho. Kromě přednášek zaměřených na stále se modifikující zákon o sociálních službách a záležitosti s tím související, jsme velký prostor věnovali psychologické stránce klientů. Jedním z prvních přednášejících byl klinický psycholog Marek Preiss, který velmi působivě hovořil o transgeneračním přenosu v rodinách, další přednáškou na téma práce s traumatizovaným klien-

tem navázala psychoterapeutka Ilona Peňásová z domácího hospicu Cesta domů. Zajímavý workshop připravila také supervizorka a lektorka Martina Venglářová, ten byl věnován roli pomáhajícího, syndromu pomocníka, motivaci pro práci s lidmi a pastí profese. Téměř všechny semináře, kromě odborných částí, doprovázely aktuální informace z různých oblastí péče, jako například informace o Ghetto Rente, platbách z různých fondů Claims Conference a také aktuální informace týkající se činnosti a grantů NFOH. V druhé polovině roku 2011 se konalo setkání, o které byl zaznamenán obrovský zájem. To bylo zaměřeno na práci s umírajícím a péči o jeho rodinu a opět jej vedla Ilona Pe-

ňasová. Na ni navázala psychoterapeutka ze Židovské obce v Praze Zuzana Peterová, která toto téma uvedla z pohledu židovské tradice.

V roce 2012 jsme se věnovali zejména oblasti zákona a tématům s tím souvisejícím. První seminář byl na téma individuální plánování, připravila jej vedoucí sociálního střediska Židovské obce v Praze Jana Wichsová. Na druhém setkání přednášela odbornice v sociální oblasti Barbora Machová. Zaměřila se na novinky v zákoně o sociálních službách, novelu a jejich uplat-

Přednášející Zuzana Peterová na setkání 22. září 2011

Seminář 10. března 2011, který vedl psycholog Marek Preiss

ňování v praxi, požadavky inspekce, S-karty. Na Barboru Machovou na podzim navázal Miroslav Prchal ze sdružení Girasole, který účastníky velmi podrobně seznámil se Standardem sociálních služeb č. 1. Velmi zajímavý byl zářijový workshop, který vedly psychoterapeutky Helena Klímová a Věra Roubalová z Rafael Institutu. Tématem workshopu byla psychologická péče o druhou generaci po holocaustu. Tímto tématem a dalšími budeme pokračovat i v roce 2013.

■ af

Odhalení pamětní desky v Táboře

V tábořské Základní škole Bernarda Bolzana byla dne 15. listopadu 2012 slavnostně odhalena pamětní deska obětem holocaustu. Akce se konala k připomenutí 70. výročí transportů Židů z Tábora a okolí, kteří byli právě v budově dnešní ZŠ shromážděni a následně transportováni do Terezína.

Odhalení se účastnilo také několik přeživších pamětnic, které ve svých projevech vzpomínaly na své zážitky z dětství v kontrastu s pozdějšími válečnými událostmi. Své vzpomínky na předválečný Tábor ve svých projevech zmínily Hana Jančíková, předsedkyně o. s. Hadasa, Věra Baumová z Tereziňské iniciativy, Věra Chudáčková-Joklová zástupkyně Židovské liberální unie a Marta Kottová rodačka z Černovic u Tábora. Odhalení desky se zúčastnila také Linda Stone z anglické Kingston Liberal Synagogue, kde je dodnes uchován a pro liturgické účely také používán svitek Tóry původem z tábořské předválečné židovské obce. ■ ks

Stolperstein na památku mého dědečka

Na konci října o. s. Stolpersteine CZ pokládalo kameny zmizelých, tzv. Stolpersteiny, po celé České republice. Dostala jsem pozvání od své přítelkyně paní Věry Pešinové na položení Stolpersteinu na památku jejího dědečka dr. Arnošta Cantora. Požádala jsem v té souvislosti Věru o rozhovor.

● **Dne 29. října 2012 jsi položila Stolperstein na památku dědečka. Jak na svého dědečka vzpomínáš? Odkud pocházel, kde žil?**

● Můj dědeček Arnošt (Ernst) Cantor se narodil 13. února 1865 v Teplicích (tehdy Teplitz-Schönau), za panování Franze Josefa I., jako dvojče v rodině Wilhelma Cantora a Jetty, rozené Kohn. Měl ještě tři starší sourozence, z nichž se žádný, včetně jeho sestry-dvojčete, nedožil roku 1938. Otec mého dědečka, Wilhelm Cantor, pocházel z teplického židovského rodu, o jehož existenci jsou záznamy sahající až do roku 1809. Stejně tak i dědečkova matka pocházela ze staré židovské rodiny.

Dědeček vystudoval právo na Karlo-Ferdinandově Německé univerzitě v Praze a po udělení titulu doktora práv byl 21. června 1896 zapsán do seznamu Advokátní komory Království českého s právem vykonávat advokátní praxi.

Od roku 1914 až do doby před útekem po okupaci Sudet hitlerovským Německem byl předsedou (Kultuspräsident) teplické židovské obce. Byl členem Nejvyšší rady židovských náboženských obcí ČSR a členem delegace Židovské strany v ČSR u lorda Runcimana v roce 1938,

která intervenovala ve věci ochrany práv Židů na území Sudet. Angažoval se i ve veřejném životě města a regionu.

● **Kdy a proč se přestěhoval do Prahy do Schnirchovy ulice 1085/27, kde jeho pobyt dnes připomíná pamětní kámen?**

● Dovoluji si citovat výňatek z publikace Národně-socialistické pronásledování Židů v Říšské župě Sudety v letech 1938–1945, autora Jörga Osterloha, v českém překladu Blanky Pscheidrové (str. 131 Vystěhovalectví a útek Židů, nakladatelství Argo 2010): „Velmi brzy se začal projevovat úbytek Židů i v náboženské obci v Teplicích-Šanově, která měla původně přes 3000 členů... Odchod do bezpečí odmítla dokonce i tak exponovaná osoba, jako byl Ernst Cantor (čestný) člen mnoha židovských a německých spolků, člen rady města, předseda Svazu židovských obcí s německou správní řečí, člen Nejvyšší židovské rady v Československu a právník. ‚Budu sdílet osud židovského společenství‘, tvrdil. Když začala být situace beznadějná, i Cantor se nakonec přesunul do Prahy.“

Asi v září 1938 (přesné datum neznám) se mi podařilo vyhledat útočiště ve Schnirchově ulici v Praze 7, kde bydlel se svou manželkou až do 2. července 1942, kdy byl deportován do terezínského ghetta. Tam nepřežil ani 5 měsíců, dne 30. listopadu 1942 byl zavražděn. Jeho manželka, moje babička Selma, rozená Mandelbaumová, byla zařazena do stejného transportu, podařilo se jí přežít, ale zemřela po čtyřech letech od osvobození, když mi byly necelé čtyři roky a mám na ni jen matné vzpomínky.

● **Vím, že tvůj dědeček zemřel bohužel dřív, než ses narodila. Dozvěděla se tvoje rodina něco o jeho cestě a nuceném pobytu v terezínském ghettu?**

● Moje rodiče i ostatní příbuzní, kteří žili v Teplicích, v Karlových Varech a v Praze, potkal podobný osud a o deportaci mého dědečka věděli, setkali se totiž všichni v Terezíně!!! Kromě těch, kterým se podařilo včas emigrovat nebo zemřít. Moji rodiče, jejich rodiče, kromě dědečka Cantora, přežili. Někteří další příbuzní přežili, jiní byli zavražděni v plynových komorách v Osvětimi...

● **Jezdíš do Terezína na vzpomínková setkání kever avot?**

● Jezdila jsem tam téměř každý rok, pokud mi v tom nebránily vážné překážky (jak víš, byla jsem na tom po dlouhou dobu se zdravím moc špatně). Také jsme se tam spolu setkávaly, vzpomínáš? Nevím, jak na tom budu příští rok, ale doufám, že se mi podaří se do Terezína dostat. Je to jedinečná a pro mě velmi důležitá příležitost k připomínce všech umučených a zavražděných židovských obětí šoa.

● **Máš syna Pavla, povídáte si spolu o vaší rodinné historii?**

● S Pavlem občas o naší rodině mluvíme. Historie, nejen naší rodiny, ho hodně zajímá a bývá často překvapena, o čem uvažuje, jak všestranné má vědomosti a názory. Já sama toho neznám tolik jako on.

Dr. Arnošt Cantor, fotoarchiv Věry Pešínové; naleznete také v Databázi obětí na holocaust.cz

● **Co pro tebe židovství znamená?**

● Židovství považuji za svůj osud. Nebyla jsem v židovské víře ani tradicích vychovávána, dlouhou dobu jsem vůbec nevěděla, že jsem Židovka, což není a nebylo v mnoha židovských rodinách po zkušenostech s holocaustem žádnou výjimkou. Snažila jsem se pochopit, proč rodiče naši identitu před námi tak úzkostlivě tajili, ale nikdy jsem nedospěla k jednoznačnému názoru. Absurdní je, že když jsem „prohlédla“, uvědomila jsem si, že většina rodin, s nimiž jsme se přátelili, byli a jsou samozřejmě dodnes Židé. S několika z nich se dobře znám a jsem za to vděčná.

Jsem se svým osudem smířená, nebráním se mu, slavím židovské svátky, účastním se připomínkových setkání, se Židy i židy si rozumím, s některými se přátelím, některé nemám ráda... Totéž platí i v mém vztahu k „nežidům“. Posuzuji lidi podle jejich vlastností, schopností a či-

nů a snažím se chovat tak, abych nikomu bezdůvodně neublížovala, abych se nezpronevěřila svému vědomí a svědomí, aby si mě ostatní mohli vážit, a abych si já mohla vážit jich.

● **Pracovala jsi sedm let jako sociální pracovnice v teplické židovské obci, jak na práci dnes již s odstupem pohlížíš?**

● Vzpomínám na dobu, kdy jsem začala pomáhat a radit přeživším obětem holocaustu. Zpočátku jsem hlavně využívala své zkušenosti s péčí, kterou jsem několik let věnovala své mámě, až do její smrti. Zemřela 1. října 2001, dožila se 89 let! Byla to dobrá škola! Kdo moji mámu dobře znal, určitě by mi dal za pravdu. Pavel by mohl vyprávět (když mě chce „urazit“, stačí, aby řekl: „jako babička“...). Hodně mi také pomáhala setkání pořádaná sociálním oddělením Židovské obce v Praze a měla jsem také bohaté zkušenosti s vyřizováním žádostí o restituce a odškodnění pro moji mámu a její vrstevnice. Pomohly mi také zkušenosti z předchozích zaměstnání, především znalosti právních předpisů a schopnost se orientovat v právním řádu.

Při své práci jsem se naučila trpělivosti při jednání s klienty a hlavně (!) s jejich rodinnými příslušníky, měla jsem příležitost využít svoji přirozenou schopnost empatie a vlídného chování.

Moje práce mě těšila, dělala jsem ji ráda a myslím si, že prospívala mým klientům, i mně.

● **Žije se ti v Čechách dobře? Myslíš, že zde má židovská komunita budoucnost?**

● Zda má židovská komunita v Čechách budoucnost, záleží jen na jejích příslušnících. Nevídám žádný důvod, proč by tomu tak být nemělo.

Neumím říci, jestli se mi žije zrovna v Čechách dobře, nestěžuji si. Osobně se nesetkávám s otevřenou averzí vůči židovské komunitě ani vůči sobě samé. Vlastně nemám od dětství s otevřeným antisemitismem vůbec žádnou zkušenost. Možná nejsem dost vnímavá, nebo se prostě nesetkávám a nestýkám s hlupáky.

Závěrem bych chtěla poděkovat všem milým přátelům, kteří přišli 29. října 2012 do Schnirchovy ulice v Praze 7 uctít památku mého dědečka Arnošta Cantora.

■ mm

Věra Pešínová (vpravo) se synem Pavlem a Marta Malá

Židovské festivaly

Nadační fond obětem holocaustu ve svém programu Budoucnost podpořil v roce 2012 řadu významných židovských festivalů. Každý z nich je jiný, svým způsobem specifický, ale všechny mají jedno společné – představují zájemcům judaismus z různých pohledů a snaží se obsáhnout celou jeho šíři.

Ať už jste byli v Boskovicích 2012, na Šamajim v Třebíči, Dnech židovské kultury v Olomouci, Týdnu židovské kultury v Holešově nebo na Dnech pro Izrael v Hradci Králové, zcela jistě jste měli možnost slyšet koncerty klezmerové, klasické a tradiční liturgické hudby, ale i jazzová tělesa. Mohli jste navštívit přednášky, besedy a literární čtení, workshopy a interaktivní dílny o židovské historii, mystice či současnosti. Mohli jste vidět výstavy, divadelní a filmová představení.

„Mezi návštěvníky máme takové, kteří se zúčastňují festivalu od jeho vzniku a jezdí k nám pravidelně,“ řekla k letošnímu devátému ročníku trebičského festivalu Šamajim vedoucí turistických a informačních center v Třebíči Dagmar Juráňová. „Koncerty bývají tradičně nejvíce navštěvované. Obrovský zájem jsme ale letos zaznamenali u dvou divadelních vystoupení – Jak se tloukla okna (od Vojtěcha Rakouse) v podání divadelního souboru Ampulka z Třebíče a pak divadelní představení MIKVE v podání Divadelního souboru Kroměříž. Na obě dvě představení bylo úplně vyprodáno,“ dodala.

Přes deset tisíc návštěvníků, kteří se letos zúčastnili některého z námi podpořených festiva-

lů, tak díky organizátorům fakticky i symbolicky zaplnilo místa, jež osířela po druhé světové válce. „Festival je samozřejmě kulturní akcí. Kromě stálé propagace židovské čtvrti se zaměřujeme na prezentaci kultur, jejichž dlouholeté soužití v regionu přerušila druhá světová válka a později komunismus,“ poznamenal koordinátor Čestmír Huňát ze sdružení Unijazz o festivalu Boskovice 2012.

Pokud jste nestihli navštívit žádný z nich v letošním roce, určitě si na některý udělejte čas v roce příštím! Těšíme se, že se tam společně potkáme.

■ Dita Šnajdrová

Symbolika židovských náhrobků

Při návštěvách židovských hřbitovů návštěvník narazí dříve nebo později na náhrobky, jejichž výzdobě v daném momentu nerozumí nebo nezná souvislost motivu výzdoby s textem náhrobku či s osobou zemřelého. V cyklu drobných příspěvků se pokusíme některé ze symbolů na konkrétních ukázkách určit a interpretovat.

Svitek Tóry – Sefer Tora

Na několika náhrobcích v jihomoravských Pohořelicích najdeme reliéfní motiv svitku Tóry. Mezi nimi je i náhrobek Mošeho, syna Fajše Schnabla (1849), který stál v čele zdejší židovské obce. Reliéf představuje svitek Tóry, opatřený štítem (tas) s dvojicí sloupů a dvěma lvy. Mezi nimi jsou zobrazeny desky Desatera, vystupující z oblaku, a sloupy vymezující posvátný a vymezený prostor jejich uložení. Před štítem visí jad, ukazovátka ke čtení z Tóry. V náhrobním nápisu je zmínka o Mošeho daru svitku Tóry do synagogy. Je třeba předpokládat, že na náhrobku jsou zobrazeny konkrétní předměty, které Moše do synagogy daroval. Dar se stal důvodem k výzdobě

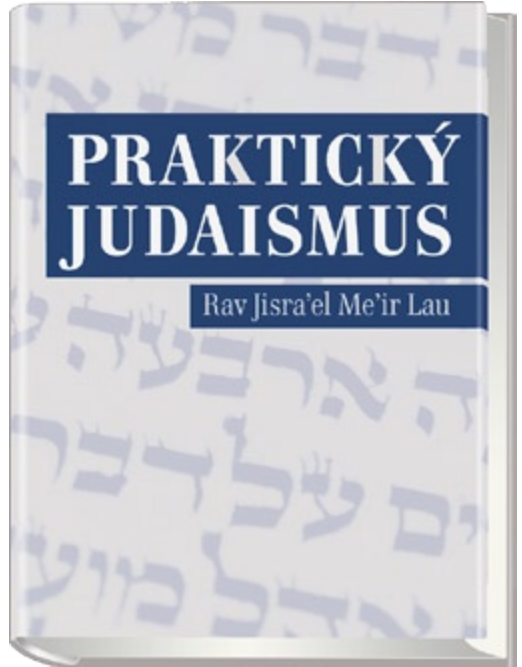
náhrobku, neboť tímto způsobem byla dárci zajištěna věčná památka. Zdejší Židé si vážili darů do synagogy natolik, že vznikl místní zvyk zachytit je výtvarným motivem na náhrobcích zemřelých. Obdobná zobrazení se nacházejí na dalších pohořelických náhrobcích donátorů Tóry. Moše Jaakov Weiner (1851) má na reliéfu svitku Tóry zobrazen štít se zkráceným textem „Toto je dar“.

Na pohořelickém hřbitově se obdobná znameňování nacházejí nejen na náhrobcích mužů, ale také na náhrobcích žen i společném náhrobku manželů. I v těchto případech je možné předpokládat, že symbolizují dar svitku Tóry do synagogy.

■ Iva Steinová

Knižní nabídka

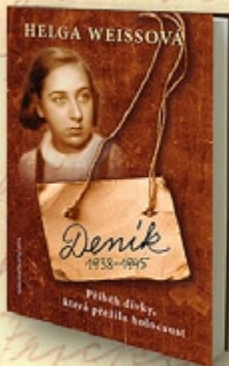
Kniha Praktický judaismus se zabývá záležitostmi života praktikujících Židů, jako je kašrut, manželství, modlitby, svátky atd. Nejde však jen o jakýsi „návod“ či přehled halachického práva, vše je doplněno také zdůvodněními a komentáři autora. Kniha obsahuje i texty věnující se specifickým judaismu, odpovídá ale i na mnoho běžných laických otázek, mj. o důvodech nošení pokrývky hlavy ortodoxních Židů, zdůvodnění minjanu, o příkazu umýt si ruce před jídlem apod.

... PŮŽEHNÁNÍ – KAŠRUT – MEZUZA – TALIT – TFILIN – KADIŠ – AMIDA – ŠABAT – KIDUŠ – HAVDALA – ROŠ HA-ŠANA – JOM KIPUR – SUKOT – CHANUKA – PURIM – PESACH – BRIT MILA – BAR MICVA – MANŽELSTVÍ – POHŘEB ...

Rav Jisra'el Me'ir Lau – jeden z nejrespektovanějších současných izraelských rabínů, vrchní rabín Tel Avivu, předseda Rady památníku Jad Vašem. V letech 1993–2003 byl vrchním aškenázkým rabínem Státu Izrael.

Více informací naleznete na internetové adrese www.p3k.cz/judap.html.

**AUTENTICKÉ
SVĚDECTVÍ DÍVKY,
KTERÁ PŘEŽILA
HOLOCAUST**

JOTA
MAMLADATELSTVÍ

**Mezinárodní
knížní událost
roku 2012**

Sofina volba po česku

3

Příběhy našich rodin stále pokračují

Předchozí díl mého článku popisoval, jaký byl život skupiny českých židovských dětí ve Skandinávii. Po válce se děti vrátili do Čech, každý už však šel svou cestou. Trvalo sedmdesát let, než se mohly opět setkat a znovu obejmout.

Skupina zhruba 150 židovských dětí vycestovala z Prahy v říjnu a v listopadu 1939 do Dánska, v roce 1943 uprchly do Švédska. Po válce se kontakty zpřetrhaly, nebyl čas a snad ani síla pátrat, kam zmizeli kamarádi z mládí. Až v roce 1989 se jedno z „dětí“ pokusilo navázat na dávné přátelství. Adolf Dáša Bergmann vytvořil seznam všech kamarádů, kteří s ním byli Dánsku. Tento seznam byl jedním z prvních vodítek při mém – doslova detektivním – pátrání.

Foto: Eliška Blažková

Foto: Eliška Blažková

Fotografie k tomuto článku: Setkání „děti“ a jejich potomků po sedmdesáti letech se konalo 28. 10. 2012 v obci Neve Ilan u Jeruzaléma. Přítomen byl také český velvyslanec Tomáš Pojar a zástupce dánské ambasády

Na jaře 2011 jsem odjela do Dánska, později jsem se vypravila také do Švédska. Všude tam stále žije vzpomínka na židovské děti z Čech. Věděla jsem, že další stopy vedou do Izraele, kam několik dětí zamířilo v roce 1940 a 1941. Nakonec se mě a mým kolegům z našeho občanského sdružení Češi v zahraničí podařilo vypátrat 25 dětí (dnes téměř devadesátiletých pamětníků), jejich rodiny, dánské a švédské rodiny, které se našich dětí za války ujaly.

Příběh této skupiny jsem představila koncem dubna 2012 v Památníku Jad Vašem. Měla jsem velkou radost, že mohu také splnit jeden sen. Zdenka Štiastná (nyní Judit Shakedová) se v Jad Vašem setkala se svým kamarádem Har-

dym po sedmdesáti letech. Oba se až v Jad Vašem dozvěděli, kde žijí další přátelé. „Naposledy jsem je viděla v březnu 1941. Bylo to v Kodani, bylo nám šestnáct a rozloučili jsme se. Od té chvíle jsem nevěděla ani o Hardym ani o ostatních,“ říká 88letá Judit. Hardy Berger (nyní profesor Dan Yaalon) přítom desítky let bydlel v Jeruzalémě, jen dvě hodiny cesty autem od ní. „V roce 1943 jsem uprchl z Dánska do Švédska. Přihlásil jsem se, že chci do naší armády v Anglii. Odjel jsem ze Švédska do Anglie v roce 1945, po válce, jsem se vrátil do Čech, ale nikdo z naší rodiny už tam nebyl... O tři roky později jsem se rozhodl, že chci pokračovat v tom, co mě bavilo, v geologii. Dostal jsem možnost

Foto: Eliška Blažková

odejít do Izraele a věnovat se výzkumu v Negevské poušti.“

Akce v Jad Vašem se vydařila natolik, že jsem přemýšlela o tom, jak dál pokračovat. Napadlo mě, že by se dalo zorganizovat mnohem větší setkání. Však příběhy těchto židovských rodin jsou důležité nejen pro samotné pamětníky, ale také pro jejich rodiny. Postupně jsem oslovila padesát pamětníků a jejich potomků. S napětím jsem očekávala, kolik z nich potvrdí účast. Všichni společně jsme vybrali datum, které pro „děti“ mnoho znamená, 28. října. Ač „děti“ žijí daleko od českého domova, stále vzpomínají na Československo, na českou historii, literaturu. Všichni stále mluví krásnou, bezchybnou češtinou. Po půlročních přípravách se blížil den setkání. Všichni s napětím očekávali, jaké

to bude, vidět kamarády z dávných let. Zvědavost, radost, obavy, vše dohromady se prolínalo v myslí těchto „děti“. Konečně přišel den, na který jsme všichni dlouho čekali. Rodina Dana Yaalona byla tak vstřícná, že umožnila, aby se setkání konalo v jejich domě v Neve Ilan u Jeruzaléma.

Jeden za druhým přicházeli dovnitř. Objímání a povídání nebralo konce a bylo nás mnohem víc, než jsem doufala. Nakonec se sešlo pětapadesát pamětníků a jejich potomků. Přijeli ze všech koutů světa, z Evropy, z Ameriky a Afriky. Dorazil také český velvyslanec Tomáš Pojar s manželkou a zástupce dánské ambasády. Několik pamětníků promluvílo o svých pocitech přede všemi. „Ráda bych poděkovala Dánům, že zachránili naše životy. Chtěla bych

také poděkovat našim rodičům, oni jsou pro nás skuteční hrdinové, protože měli odvahu poslat nás do bezpečí. A také vyjádřit dík českému národu, dodnes si vzpomínám na dobré české školy, na české písničky, pohádky. Dodnes je čeština hluboko uvnitř. Jsem šťastná, že máme opět možnost se takto setkat. Nejen, že vidím své kamarády, ale mohu poznat také jejich rodiny," řekla Dvora Ronová. Poté se slova ujala dcera pamětnice Hanky Dubové. „Moje maminka už nežije, spoustu věcí jsme si nestihly říct. Až dnes mám pocit, že jsem našla novou rodinu, která mi snad spoustu záhad z jejího života objasní. Mám maminciny dopisy, její deník, ale ničemu z toho nerozumím. Všechno je česky a já neumím ani slovo, snad by mi někdo z jejich kamarádů pomohl. Teď už vím, že se mám koho zeptat," řekla Janet Seckel-Cerrotti, která na setkání přijela až z Ameriky.

Nyní chystám knihu o „dětích“ a jejich rodinách. Připravuji také výstavní a vzdělávací projekt, a natáčím dokumentární film o jednotlivých

dětech. Domnívám se, že tento příběh si zaslouží naší pozornost, protože stále pokračuje v našich rodinách. Příběh o jediném rozhodnutí, kdy rodiče poslali své děti do Dánska a tím je zachránili. Příběh o přátelství, které trvá desítky let. Příběh dánských a švédských rodin, které pomohly českým dětem. Příběh, který zatím zůstal skryt a teprve nyní vychází na světlo)

●
Pátrání po zapomenutých českých osudech zatím hradím ze svých skromných zdrojů. Jakýkoliv finanční příspěvek pomůže tomu, abych jich mohla více zdokumentovat. Zatímto účelem jsem založila Občanské sdružení Češi v zahraničí (registrované u Min. vnitra pod číslem VS/1-1/85772/11-R). Účet: 107-2082020257/0100. Další info: www.czechsophieschoice.com nebo www.juditapatra.blog.cz.

■ **Judita Matyášová**

publicistka a badatelka
Vojenského historického ústavu v Praze

Foto: Jan Jindra

HELGA WEISSOVÁ

Deník
1938-1945

NAKLADATELSTVÍ JOTA

Příběh dívky,
která přežila holocaust